

รายวิชา ศิลปะ (ดนตรี)

รหัสวิชา ศ22101

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีและคีตกวี

ยุคกลาง ยุคเรเนสซองค์ และยุคบาโรก

ครูผู้สอน ครุณันท์วัน ทองทิพย์

ครูสถิตย์ เสมมาใหญ่

เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีและคีตกวี
ยุคกลาง ยุคเรเนสซองส์ และยุคบาโรก

จุดประสงค์การเรียนรู้

เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอธิบายประวัติศาสตร์
และบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรียุคกลาง
ยุคเรเนสซองค์ และยุคบาโรก

ดนตรีตะวันตกมีพัฒนาการเด่นชัด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นยุคสมัยต่าง ๆ ดังนี้

ยุคกลาง (The Middle Ages)	ค.ศ. 400 – 1450
ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance period)	ค.ศ. 1450 – 1600
ยุคบาโรก (Baroque period)	ค.ศ. 1600 – 1750
ยุคคลาสสิก (Classical period)	ค.ศ. 1750 – 1830
ยุคโรแมนติก (Romantic period)	ค.ศ. 1830 – 1900
ยุคศตวรรษที่ยี่สิบ (The 20th Century)	ค.ศ. 1900 – 2000
ยุคปัจจุบัน (Contemporary period)	ค.ศ. 2000 – ปัจจุบัน

ยุคกลาง (ค.ศ. 400 – 1450)

เริ่มตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 5 เมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลาย จนถึงตอนปลายของศตวรรษที่ 14 เมื่อการฟื้นฟูศิลปวิทยาการเริ่มต้นขึ้น ในแถบคาบสมุทรอิตาลี หรือในช่วงเวลาเดียวกับยุคก่อนอาณาจักรสุโขทัย จนถึงศตวรรษแรกของอาณาจักรอยุธยา ยุคกลางในโลกตะวันตกเป็นช่วงเวลาแห่งการเรืองอำนาจของศาสนจักรและระบบศักดินา ตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ การขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ชาร์ลมาญ สงครามครูเสด การบัญญัติกฎหมายบัตรแมกนาคาร์ตา และกาฬโรคระบาดครั้งใหญ่ในยุโรป

ยุคกลาง (ค.ศ. 400 – 1450)

ประเภทของบทประพันธ์เพลงที่สำคัญ ได้แก่ เพลงชานต์ หรือที่รู้จักกัน
อย่างแพร่หลายว่า เพลงสวดเกรกอเรียน แรกเริ่มเป็นเพลงสวดแนวเสียงเดียว
แบบโมโนโฟนี โดยสันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 เป็นผู้วางรากฐานแต่งทำนอง
อย่างมีแบบแผน ต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นเพลงสวดหลายแนวแบบโพลีโฟนี
บทประพันธ์ที่สำคัญอีกประเภท คือ ออร์กานุม เป็นเพลงร้องสองแนว
เคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน ไม่มีอัตราจังหวะ และโมเท็ต เป็นเพลงร้อง
สามแนว โดยแนวเสียงล่างสุดมาจากเพลงชานต์ ซึ่งยังไม่ค่อยเป็นที่นิยมมาก
นัก

ยุคกลาง (ค.ศ. 400 – 1450)

การพัฒนาวิธีบันทึกโน้ตและวิธีอ่านโน้ตโดนจับพล้น ซึ่งเป็นรากฐานของการอ่านโน้ตระบบโซลเฟจในปัจจุบัน นอกจากนี้ เครื่องดนตรีที่ปรากฏในยุคกลางมีหลายชนิด ได้แก่ เครื่องสาย เช่น ทรอมบา มารินา (tromba marina) ลูท และซัลเตรี (psaltery) เครื่องเป่า เช่น รีคอร์ดเดอร์ ซอม ฮอว์น และทรัมเป็ตโบราณ และเครื่องคีย์บอร์ด คือ ออร์แกน

คีตกวีที่สำคัญ

1. กิโยม เดอ มาโชต์

(Guillaume de Machaut)

คีตกวีและกวีชาวฝรั่งเศสผู้เป็นตัวแทนของศิลปะโนวา ของฝรั่งเศส พัฒนาการใช้ลักษณะจังหวะเท่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทกวีกับดนตรี สร้างหน่วยจังหวะที่เป็นเอกลักษณ์ ผลงานการประพันธ์ เช่น เพลงร้องในโบสถ์ เพลงร้องนอกโบสถ์

คีตกวีที่สำคัญ

2. ฟรานเชสโก ลันดีนี

(Francesco Landini)

คีตกวีชาวอิตาลี ใช้ลักษณะจังหวะเท่า (isorhythm) เขียนเพลงหลายแนวในลีลาอิตาลี ประกอบกับอิทธิพลจากฝรั่งเศส ผลงานเป็นเพลงร้อง เป็นผู้ริเริ่มการใช้เคเดนซ์ลันดีนี (Landini cadence)

ยุคเรเนซองส์ (ค.ศ.1450-1600)

เกิดขึ้นในแถบคาบสมุทรอิตาลี แล้วขยายตัวไปยังยุโรป เป็นยุคสมัยที่ระบบศักดินาและศาสนจักรเสื่อมอำนาจลง เกิดการปฏิรูปศาสนา แทนที่ด้วยอิทธิพลของแนวคิดมนุษยนิยม ซึ่งมีที่มาจากอารยธรรมกรีกและโรมันโบราณ และเกิดกระแสการสำรวจและการค้นหาดินแดนใหม่ ตัวอย่างเหตุการณ์สำคัญ ได้แก่ การสิ้นสุดของอาณาจักรโรมัน การค้นพบทวีปอเมริกาของโคลัมบัส การอ้อมแหลมกูตโฮปของวาสโก ดา และการประดิษฐ์แท่นพิมพ์ โดยโยฮันเนิส กูเทนแบร์ก ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเผยแพร่ดนตรี

ยุคเรเนสซองค์ (ค.ศ.1450-1600)

สืบเนื่องจากตอนปลายของยุคกลาง บทเพลงหลายแนวเสียงแบบโพลีโฟนีได้รับการพัฒนา และคลี่คลายในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ โดยแนวเสียงเพิ่มขึ้นเป็น 4 แนว ดำเนินไปพร้อมกัน แต่เป็นอิสระต่อกัน อีกทั้ง ยังเกิดการพัฒนาบทเพลงหลายแนวแบบโฮโมโฟนี โดยมีแนวทำนองหลัก 1 แนว และมีแนวประสานหลายแนวซึ่งมีลักษณะจังหวะคล้ายกัน

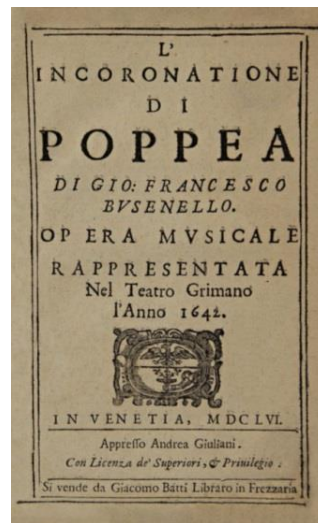
ยุคเรเนสซองค์ (ค.ศ.1450-1600)

นอกจากนี้ บทประพันธ์เพลงสำหรับเครื่องดนตรีได้รับความนิยม
ความนิยมทัดเทียมกับเพลงร้อง ประเภทบทประพันธ์ที่นิยม
ได้แก่ โมเต็ต และแมส ซึ่งเป็นเพลงโบสถ์ แมตริกัล และซองซง
ซึ่งเป็นเพลงเพลงคฤหส์ถ์ แฟนตาซี ตอกคาตา และริแซร์คาร์
ซึ่งเป็นบทประพันธ์เพลงสำหรับเครื่องคีย์บอร์ด และการ
ประโคมแตร ที่ใช้ในราชพิธีหรือทางทหาร

คีตกวีที่สำคัญ

1. คลาวดีโอ มอนเทแวร์ดี (Claudio Monteverdi)

คีตกวีชาวอิตาลี ผลงานที่สำคัญ เช่น
เพลงร้องศาสนา เพลงร้องคฤหัสถ์ และ
อุปรากรที่มีชื่อเสียงในยุคนั้น คือ
L'incoronazione di Poppea
(พิธีราชาภิเษกของป๊อปปี้)

คีตกวีที่สำคัญ

2. กีโยม ดูฟาย

(Guillaume Dufay)

คีตกวีชาวฝรั่งเศส มีผลงานหลากหลาย
แนวและใช้ลักษณะจังหวะเท่า ผลงาน
ที่สำคัญ เช่น มิสซา โมเท็ต รอนโด
และบัลลาด

คีตกวีที่สำคัญ

3. โจวันนี ปีแอร์ลูอิจี ปาเลสตรินา
(Giovanni Pierluigi di Palestrina)
คีตกวีชาวอิตาลี เป็นต้นแบบของดนตรี
หลากหลายของยุค ผลงานที่สำคัญ เช่น
มิสซา โมเท็ต แมดริกัล

ยุคบาโรก (ค.ศ.1600-1750)

ดนตรีในยุคบาโรกเน้นความเป็นเอกภาพของอารมณ์ความรู้สึก โดยอาศัยทำนองหลักตอนต้นเพลง ซึ่งมักปรากฏอีกครั้งตลอดทั้งเพลง ในรูปแบบที่แตกต่างกันไปด้วยการขยายหรือคลี่คลายทำนอง ตลอดจนการประดับประดาอย่างวิจิตร เพื่อให้ความรู้สึกถึงความต่อเนื่อง และความแตกต่างของจังหวะ ซึ่งมี 2 ลักษณะ แต่ไม่นิยมใช้ในเวลาเดียวกัน ได้แก่ จังหวะปกติที่ถูกกำหนดโดยเส้นกั้นห้องและการเน้นจังหวะ และจังหวะที่ยืดหยุ่นอิสระโดยอาศัยการดันสด เช่น บทเพลงประเภทตอกคาคตาและฟิวก์ (toccata and fuge) และช่วงขับร้องเจราจาและอาเรีย (recitative and aria)

ยุคบาโรก (ค.ศ.1600-1750)

ดนตรีบาโรกแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ เพลงร้อง และบทเพลงสำหรับเครื่องดนตรี ประเภทของเพลงร้องที่สำคัญ ได้แก่ อوبرา เป็นละครร้อง ภาษาอิตาเลียน ประกอบวงออร์เคสตรา การจัดฉาก การแสดงท่าทาง และเครื่องแต่งกายพิเศษ โอราทอริโอ (oratorio) คือ ละครร้องทางศาสนา เนื้อร้องจากคัมภีร์ไบเบิลหรือบทสวด ส่วนประกอบหลักเหมือนอوبرา แต่ไม่มีการจัดฉากหรือเครื่องแต่งกายพิเศษ คันทาตา (cantata) เป็นบทเพลงสำหรับคณะนักร้อง นักร้องเดี่ยว และวงออร์เคสตรา การจัดฉากเวที หรือเครื่องแต่งกายพิเศษ

ยุคบาโรก (ค.ศ.1600-1750)

บทเพลงสำหรับเครื่องดนตรีที่สำคัญ ได้แก่ คอนแชร์โตกรอสโซ คือ เพลงบรรเลงขนาดใหญ่ที่มีการประชันระหว่างเครื่องดนตรีกลุ่มเล็กและเครื่องดนตรีกลุ่มใหญ่ มี 3 ท่อน คือ เร็ว-ช้า-เร็ว ประพันธ์ขึ้นให้โดยให้มีนักบรรเลงเดี่ยว มากกว่า 1 คน สวิท คือ เพลงชุด ที่ใช้จังหวะเพลงเต้นรำ และคอรอลเพรลูด (chorale prelude) เป็นบทเพลงสำหรับออร์แกนที่สำคัญของดนตรีบาโรกในเยอรมนี ซึ่งมีโครงสร้างเดิมมาจากเพลงโบสถ์

ยุคบาโรก (ค.ศ.1600-1750)

เครื่องดนตรีที่ปรากฏในยุคบาโรก ได้แก่ เครื่องสาย เช่น วิโอล่า ไวโอลิน และลูท เครื่องเป่า เช่น ฟลูต โอโบ บาสซูน เนเชอรัลทรัมเป็ต เนเชอรัลฮอร์น ซึ่งเป็นเครื่องลมทองเหลืองที่ยังไม่มีลูกสูบ และแซกบัต เครื่องกระทบที่สำคัญ คือ ทิมปานี และเครื่องคีย์บอร์ด ได้แก่ ฮาร์ปซิคอร์ด คลาวิคอร์ด และฟอร์เต เปียโน รูปแบบการรวมวงที่สำคัญ คือ วงออร์เคสตราบาโรก ประกอบด้วยผู้เล่น 10-50 คน โดยเครื่องสายเป็นเครื่องดนตรีกลุ่มหลัก และมีผู้บรรเลง ฮาร์ปซิคอร์ดอยู่กลางวงด้านหน้า

คีตกวีที่สำคัญ

1. อันโตนิโอ วิวัลดี (Antonio Vivaldi)

คีตกวีชาวอิตาลี ผลงานที่สำคัญทั้งเพลงร้องและ
บทเพลงสำหรับเครื่องดนตรีเป็นจำนวนมาก
เป็นผู้วางรากฐานบทเพลงประเภทคอนแชร์โต
ตัวอย่างผลงาน ได้แก่ ไวโอลินคอนแชร์โตกว่า
230 บท เพลงเดี่ยวไวโอลินกว่า 40 บท บทเพลง
สำหรับวงออร์เคสตรา อูปรากร และคอนแชร์โต
สำหรับเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ

คีตกวีที่สำคัญ

2. จอร์จ ฟริเดอริก แฮนเดล

(George Frideric Handel)

คีตกวีชาวอังกฤษเชื้อสายเยอรมัน เป็นคีตกวีเอกอีกท่านของยุคบาโรก ผลงานที่สำคัญ เช่น อوبرา ออราตอรีโอ คอนแชร์โตกรอสโซ คอนแชร์โตสำหรับเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ เพลงร้องในรูปแบบต่าง ๆ เพลงเดี่ยว คีร์บอร์ต และบทเพลงแชมเบอร์

ใบงานที่ 9

ตอนที่ 1 จงเขียนแผนที่ความคิดสรุปสาระสำคัญของดนตรียุคกลาง ยุคเรเนซองส์
และยุคบาโรก

ชื่อ - สกุล ชั้น เลขที่.....

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีและ
คีตกวียุคคลาสสิก และยุคโรแมนติก

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบความรู้ที่ 10 เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีและคีตกวียุค

คลาสสิก และยุคโรแมนติก

ใบงานที่ 10 เรื่อง ประวัติศาสตร์ดนตรีและคีตกวียุค

คลาสสิก และยุคโรแมนติก

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th